

11. Никонов В. А. Имена персонажей // Поэтика и стилистика русской литературы.-Л.: Наука, 1971.-С.407-429. Передрук: Никонов В.А. Имя и общество.-М.: Наука, 1974 - С.233-245.
12. Панченко В. «Так ніхто не кохав...»: 10 шедеврів української любовної лірики і новели про них.-Кіровоград, 1997.-68 с.
13. Суперанская А. В. Структура имени собственного. Фонология и морфология.-М.: Наука, 1969.-207с.
14. Фоякова О. І. Имя собственное в художественном тексте. -Л., 1990.-104 с.

Оксана Неймет (Ужгород)

ДЖЕРЕЛА ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ АНТРОПОНІМІЇ Ф.МОРІАКА

The article is devoted to the elucidation of the source base of the literary proper names of F.Moriac. The determination of the source base of the literary proper names is important for the understanding of their nature. From the point of view of the origin of the literary proper names the author suggests primary, secondary and tertiary proper names of F.Moriac's personages to be distinguished.

Дослідники літературно-художньої антропонімії завжди приділяли значну увагу з'ясуванню джерельної бази онімів персонажів. Ю.О.Карпенко, Л. Колоколова, К. Михайлов та ін. цілком обгрупувало вбачали специфіку літературно-художньої антропонімії у широті її джерельної бази [3:4]. Ці автори, як правило, за джерелом походження поділяють літературно-художні антропоніми (ЛХА) на запозичені з реальної антропонімії та ЛХА, утворені авторами, які не мають прототипів в реальній антропонімії. Такий підхід до з'ясування джерельної бази хоч не позбавлений сенсу, проте не враховує, на нашу думку, усього багатства та розмаїття джерел ЛХА. Тому-то ми погоджуємося з Л. Белесм, який вважає, що вивчення джерельної бази літературно художньої антропонімії “не треба зводити лише до визначення безпосередніх джерел ЛХА, а необхідно простежувати всі проміжні етапи на шляху набуття лексемою статусу ЛХА. Залежно від того скільки проміжних етапів було на шляху ЛХА, ми пропонуємо розрізняти первинні, секундарні і терціальні ЛХА” [1:88]

Первинними ЛХА ми кваліфікуємо такі утворення, які не мають точних відповідників в реальному антропоніміконі. Найчастіше це авторські новотвори. Визначення кола первинних ЛХА Ф.Моріака є досить складною процедурою. Лише в разі, коли жодне французьке лексикографічне джерело не фіксує певного оніма, ми можемо його кваліфікувати первинним. Так, до числа первинних ЛХА Ф.Моріака слід зарахувати цілу низку онімів, утворених автором від апелятивів. Напр.: *Gardere* - *gardeur* “охоронець”, *Balion* - *balai* “віник” (“Тереза Дескейру”), *Travailleotte* - *travailleuse* “покоївка, служниця” (“Пустеля любові”) та ін.

Окрему групу первинних ЛХА Ф.Моріака складають авторські трансформації іменувань реальних осіб, які присвоюються літературним прототипам [пор.: 2: 35]. Наприклад, прізвище одного з героїв роману “Праматір” – *Larousselle* було утворено Ф.Моріаком з реального антропоніма *Rousselle* або *Lerousseau* [7: 530-531]. Прізвище одного з головних персонажів роману “Кінець ночі” *Filhot* автор утворив від реальних прізвищ *Filhon* або *Filhol*, які також фіксує А.Доза [7: 256]. Реальні провансальські прізвища *Pichon*, *Traz* у романі “Поцілунок прокажепому” послужили джерельною базою при творенні ЛХА Моріаком *Pieuchon*, *Trasis*.

Відмінною рисою онімійного почерку Ф.Моріака можна вважати тяжіння автора до творення первинних ЛХА-прізвищ від реальних мікротопонімів. У одних випадках автор вдається до трансонімізації мікротопонімів: *La Péloueyre* – власна назва місцевості поблизу містечка Сен-Сімфор’єн та власна назва персонажів романів “Поцілунок прокаженому”, “Таємниця Фронтенаків” та “Прамати́р” [10: 182]. В інших випадках на трансонімізацію реальних мікротопонімів накладається незначна трансформація їх структури: *Donzac* – прізвище одного з персонажів роману “Поцілунок прокаженому” та *Jonzac* – містечко південному заході Франції; *Costadot* – прізвище головного персонажа роману “Дорога в нікуди” та *Costedoat* – назва хутора у Ландах [див.7].

В окремих випадках Ф.Моріак вдається до творення первинних ЛХА, використовуючи засоби французької орфографії. Так, реальне прізвище реальної особи, відомого французького політичного діяча поч. ХХ ст *Camille Darquey* [див.10. 188] послужило джерельною базою при творенні авторського ЛХА *d’Arquey* (“Поцілунок прокаженому”, “Тереза Дескейру”). Пор.ще. реальне *Dartiailh* та ЛХА *d’Artiailh* (“Поцілунок прокаженому”), *Fronto* – ім’я першого єпископа Перігора та *Frontenac* – головний персонаж роману “Таємниця Фронтенаків”.

Відомий дослідник творчості Ф.Моріака Ж.Петі також звернув увагу на те, що окремі прізвища своїх персонажів Ф.Моріак утворював за продуктивними французькими антропонімічними моделями. “Хоч прізвище *Frontenac* міститься в рукописі з перших рядків роману, Ксав’є або Бланш (дядько і мати головного героя, – О Н.) мають то тут, то там інше прізвище: *Maysonnave*, так, ніби Моріак вагався між патронімом занадто близьким до власного і пробував інше прізвище” [9, П,1247].

Вторинні ЛХА Ф.Моріака – це власні імена персонажів, запозичені письменником з реального антропонімікону. У кількісному відношенні вторинні ЛХА складають найчисленнішу групу оцімів Ф.Моріака. Вторинні ЛХА покидані створювати і постійно підтримувати ілюзію тотожності літературно-художніх та реальних антропонімів, завдяки якій значною мірою забезпечується легітимність найменованих персонажів Ф. Моріака та реалістичність його літературно-художніх текстів загалом.

У літературно-художньому антропоніміконі Ф.Моріака вторинні ЛХА – це власні імена, як правило, французькі, які автор запозичив з французької антропонімії середини ХХ ст. Прикметно, що тут приблизно порівну представлено ЛХА утворені як від офіційних, так від розмовних емоційно-оцінних чи регіональних іменних варіантів. Напр.: *Bernard* (“Тереза Дескейру”), *Andre, Michel, Jeannette* (“Таємниця Фронтенаків”), *Fernand, Marie* (“Прамати́р”) тощо Пор.ще: *Denis, Rosette, Pierrot* (“Дорога в нікуди”).

Французькі прізвища також слугують джерелом для творення вторинних ЛХА Ф.Моріака. Дослідники творчості письменника уже не раз зазначали, що ареал поширення багатьох реальних французьких прізвищ співпадає з місцем дії творів Ф.Моріака, де вони вживаються у функції вторинних ЛХА. Так, наприклад, прізвища персонажів: *Gajac* [пор.: 7 : 274], *Doumergue* [пор.: 7 : 210], *Séris* [пор.: 7 : 549] “Старосвітський хлопчак”, *Courrèges* [пор.: 7 : 155], *Luc-Saluces* [пор.: 7 : 401], *Martin* [пор.: 7 : 420], *Basque* [пор.: 7 : 29] “Пустеля любові”, *Lachassaigne* [пор.: 7 : 114], *Cazenave* [пор.: 7 : 91] “Прамати́р”, *Cazavielh* [пор.: 7 : 91], *Caussade* [пор.: 7 : 95], *Dussol* [пор.: 7 : 229].

Особливої уваги вимагає окреслення терціальних ЛХА Ф.Моріака – терціальні, до яких ми зараховуємо оніми, запозичені автором як на рівні плану вираження, так і на рівні онімного значення з раніших творів – фольклорних, літературно-художніх, сакраментальних. Вживання Ф.Моріаком терціальних ЛХА засвідчує про успішне засвоєння автором вершинних здобутків світової культури та успішну їх інкультурацію засобами літературно-художньої антропонімії у французьку літературу.

Найвагомшим джерелом поповнення літературно-художнього антропонімікону Ф.Моріака була Біблія. Ф.Моріак був, як відомо, ревним християнним-католиком, а його християнський світогляд значною мірою позначився на літературній творчості, в т.ч. впливав

ва вибір власних імен персонажів [5 . 207]. Так, за нашими спостереженнями, Ф.Моріак у романах «Прематір», «Пустеля любові», «Тереза Дескейру», «Кінець ночі», «Гадючник», «Старосвітський хлопчак» називає жінок, що відзначаються духовною чистотою, невинністю, побожністю, щирістю, готовністю до самопожертви, працьовитістю іменем *Marie* або його варіантами *Marinette, Maria*. ЛХА *Marie* для номінації героїнь, які окремими рисами характеру нагадують Богоматір, Ф.Моріак запозичив з Євангелія.

Євангеліє стало також джерелом для іншого ЛХА Ф.Моріака – *Simon* у романі..... Моріаків ЛХА *Simon* перегукується з першим іменем апостола Петра – Симон, що символізує доапостольський період життя видатного послідовника Ісуса Христа. Симон Ф.Моріака так само як і євангельський Симон, – завзятий рибалка. Він “ловить рибу біля мляна і мало не щодня полощеться у воді”. Окрім того, Моріаків Симон – семінарист, він міг би стати видатним священиком-проповідником, та йому не судилося піднятися до рівня апостола Петра, тому-то автор і назвав його першим, “доапостольським” іменем – Симон.

До числа терціальних ЛХА Ф.Моріака, на нашу думку, є усі підстави зарахувати й ЛХА *Terese* (“Тереза Дейскейру”). який автор запозичив від уславленого попередника – Е.Золя. Моріакова *Terese* так само, як і однойменна героїня Е.Золя така ж жінка-страшниця, зайва у суспільстві [10: 16].

Як бачимо, джерельна база літературно-художньої антропонімії Ф.Моріака вражає своєю широтою. Окрім “олітературнення” реальних французьких антропонімів, Ф.Моріак зарекомендував себе неперевершеним майстром творення авторських ЛХА, які в літературно-художніх текстах письменника часто виявляють дивовижну здатність “перегукуватися” із відомими євангельськими особами чи уславленими персонажами французької літератури.

Література

1. Белей Л.О. Джерельна база української літературно-художньої антропонімії кін.ХУІІІ-ХХ ст. // Українське і слов'янське мовознавство. Збірник наукових праць. – Ужгород, 2001. – С.88-92.
2. Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. – Ужгород, 2002. – 175 с.
3. Карпенко Ю.А. Специфика имени собственного в художественной литературе // *Onomastica*. – Т.ХХХІ. - 1986. – S.5-22.
4. Колоколова Л.И. Имена собственные в раннем творчестве А.П.Чехова. Литературно-художественная антропонимика. – К., 1961. –75 с.
5. Неймет О. Імена-символи у романах Ф.Моріака // Наукові записки Філологічні науки (мовознавство). – Вип. 37. – Кіровоград, 2001. – С.206-208.
6. Baylon Cr, Fabre P. Les noms de lieux et de personnes. – Paris, 1982. 277 p
7. Dauzat A. Dictionnaire étymologique des noms de famille et prénoms de France. – Paris, 1951. – 625 p.
8. Jonasson K. Le nom propre. Constructions et interprétations. Genbloux, 1994. – 256p.
9. Petit J. Preface, commentaire/Mauriac. – V.2,3. – Paris, 1979-1985
10. Touzot J. Preface et notes/Mauriac F. Le baiser au lépreux. – Paris, 1991.